

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklēsiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Henrici Valesii Annotationes In Librum Tertium Historiae Ecclesiasticae
Socratis Scholastici.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

HENRICI VALESII ANNOTATIONES IN LIBRUM TERTIUM HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SOCRATIS SCHOLASTICI.

In Caput Primum.

Pag. 164. Π Εὐεί τῶ ἐν δὲ κάρτω... Idem scribitur in Fastis Idatii: Taurο & Florentia. His Consulibus diem functus Constantinus Aug. Mopsucrinas in finibus Cilicia Phœnicia Provincia 3. Non. Novemb. Et introiuit Julianus Aug. Constantinopolim die 3. Idus Decemb. Quod autem subdit Socrates Julianum in ea urbe Imperatorem nuncupatum fuisse, ita intelligendum est, non quasi tunc primum salutat⁹ fuerit Imperator. Diu quippe antea, superstite adhuc Constantio, Imperator nuncupatus fuerat in Galliis. Verum ubi Constantinopolim ingressus est, à Senatu populoque Constantinopolitano Augustus appellatus, Orientis Imperium suscepit.

Pag. 165. νικολῆς ὁ λακων. Ad hunc Nicoclem plures exstant Libanii Epistolæ, nominatim septima libri quarti, in qua Libanius excusat insolentiam cuiusdam ex urbe Antiochia, qui illum probris affecerat; atque inter cætera, peccatum unius civis non esse adscribendum uniuersæ civitati. Nam in urbe, quæ centum quinquaginta millia civium habeat, mirandum non esse, si unus malus civis reperitur: cum nec in tua Sparta, quæ tamen Lycurgum habet Legislatorem, omnes pariter sint boni ac generosi.

οἱ κ' αὐτὸν γραφεῖται λόγος. Hæc Libanii oratio adversus pædagogos hodie non existat, quod quidem sciam.

ὅτι ὁ βυζάντιος ὁ ἐν κλείδου πατρὶς. Maximus Epitoretus seu Byzantius Philolophus memoratur à Suida, qui de insolubilibus quæstionibus & de numeris, & Commentarium in Aristotelem scripserat ad Julianum Imperatorem discipulum suum. Quod si ita est, duos Maximos præceptores in Philosophia habuit Julianus, alterum Epitoretum seu Byzantium: alterum Ephesium. Maximi autem Ephesii elogium existat apud Libanum in epistola 41. libri 5. καὶ φιλοσοφίας ἡ ἐδέξατο πατρὶς μαθητὴν τῆς φιλοσοφίας αὐτῆσαντὸν τὴν ἡλικίαν, καὶ συνέταξε τὴν τριτοῦ καὶ ἑπταμύριαν τῆ βασιλείας ἡμετέρας ἀντιφ. In

A Florentino codice legitur ἡμετέρας ἀντιφ, quod magis placet.

τὰς ἀκοὰς τῆ κρατῶντος ἡλάνθαν. Addenda est particula negativa ex Nicephoro & Epiphano Scholastico, scribendumque ἡ ἡλάνθαν. Quomodo etiam legit Christophorus.

οἱς ἡδὲν χησμον. Lego χησμοι. Quomodo etiam legisse videtur Epiphanius, sic enim vertit: Cum nihil profuissent contra tyrannum.

ἐξ ἑαυτοῦ ἀφ' ἑνὸς τῶν πόλεως κοσμησὶν. Epiphanius Scholasticus coronam lauream interpretatur, quibus civitates exornari solebant. Sane & provinciæ Imperii Romani hoc habitu pingi consueverant, coronas quasdam turritas capite gestantes, ut videre est in notitia Imperii Romani. Suspiciari tamen quis possit, hoc loco scribendum esse: ἀφ' ἑνὸς αἱ πόλεως τῶν βασιλείας κοσμησὶν.

ποιήσῃ τὰς ἀφορμαί. Epiphanius Scholasticus vertit: Intestinum bellum contra Constantium quaesita occasione parabat. Neque aliter Christophorus, quasi legeretur ποιεῖσθαι. Posset tamen quis aliter hæc verba interpretari, hoc scilicet modo, expeditione suscepta.

δικεῖται ἢ τῆ φιλοσοφίας πτωχῶ. Verbum διακείται hoc loco idem valet, quod perfici & adimpleri. Recte igitur Epiphanius Scholasticus hunc locum ita vertit: Non enim sine multo sanguine studium ejus Philosophi poterat adimpleri. Posset etiam non incommodè verti, dissipari, seu duci.

Nam quod Musculus vertit, declarari, & Christophorus, inter nosci, meo quidem iudicio absurdum est. Nicephorus vero in lib. 10. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 2. hunc Socratis locum ita interpolavit: καὶ γὰρ ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῆς εἰμασὶν διακείται τὸ τῆς ἐκείνου φιλοσοφίας ἀπτεῖστον. Quæ Langus sic interpretatur: Et quantum in ipso studium erat, sanguine suo de exuberanti philosophiæ ejus iudicium factum fuisse.

καὶ τῶν σρωτοτύπων τὴ τὰς ἀρπαγὰς. Hujusmodi vitium non viderunt interpretes. Nam Christophorus ita vertit, contraque notabiles Eusebii rapinas. Quasi τὰς σρωτοτύπων legeretur, quod prorsus esset insullum. In codice quidem Florentino hic locus ita legitur: καὶ τὰς σρωτοτύπων ἰουστῆν τὴ τὰς ἀρπαγὰς, &c. In Sfortiano vero ἰουστῆν ἢ &c. Mihi non dubium est quin

Pag. 166

Pag. 167

Pag. 168

Socrates ita scripserit. *ἰουλίτι τῷ πρωτότυπῳ τὰς ἀρχαίας &c.* Est autem *πρωτότυπῳ* Præpositus sacri cubiculi, quam dignitatem tunc gerebat Eusebius. Certe Socrates hanc vocem ita usurpare solet, ut videre est in libro 2. cap. 2.

ἰούλον ὅ. Expungenda est ultima particula, ut pote superflua, & ab oscitante librario perpetram repetita.

Pag. 169 ἡ δημοσίον τῶν ῥημάτων δρόμον. Publicum cursum à Juliano recte ordinatum fuisse fatetur etiam Gregorius Nazianzenus in priore Invektiva adversus Julianum. Nam Constantius Augustus eum magnopere imminuerat. concessio passim ejus usu Episcopis, ut ad Synodos ab ipso convocatas accederent. Quidnam autem in ea re constitutum fuerit à Juliano, difficile est dicere. Ex Socratis tamen verbis conicere possumus, vehicularem cursum, qui etiam clavularis dicebatur, ab illo sublatum fuisse; solum vero relictum ad usus publicos equorum cursum. De publico cursu multa Joannes Lydus scripserat in libro de mensibus, cujus locum hic adscribere non pigebit. *πάντων ἑλευθέρων ἰαμαγίντων. διέμενοι τὸ τῷ λειτουργίᾳ μαγίστῳ φρόντισμα. ἐπεὶ δὲ ἡ ἀπὸ τάξεως τῶν παντῶν τῶν ἀεὶ θμῶν ἀνδρῶν, οἱ φρουρηταίοι καὶ κορυφαῖοι προσήγοροντο, διὸν σπῆλαι καὶ σπειροῖ. καὶ οἱ μὲν σπῆλαι τῆς ἐνθάδε πάλαι τῆς ἀντιόχειας οἱ ὁμοῖοι ἦσαν τῶν δημοσίων δρόμων. κλαυδῶν δὲ ὀχηματικῶν κλαυδῶν δὲ οἱ ἀκα καλοῦσιν βίβλοξ ἔστι δὲ καὶ βερμαθαιεύς ἐστὶ καὶ νῦν λέγεται βερμαθῆς ἢ ἑλῶν ἢ ὁμοῖοι τῶν ὑποζυγίων ἵππων, οἱ τῶν ἰσθμῶν τὸ ὄχημα. ὅθεν καὶ δασύνουσι χράσονται τὸ ῥαῖδας ἕνα καὶ ἑκάστω ἐπιθήματα παρηγμένον. οἱ γὰρ βερμαθῆς τῶν ῥαῖδας ἐντὸς λίθων τῶν ῥαῖδας πηλοῦσιν.* τὸ μὲν γὰρ μαγίστῳ. Malim scribere τὸ μὲν εἶ, vel τὸ μὲν γ.

In Capite II.

Pag. 170 καὶ δὲ πάσης ἰδέας θανάτου. In codice Sfortiano legitur *πάσης ἐπιπέρας*, sed Florentinus nihil mutat.

In Capite III.

Pag. 171. Ἐφάνη ὁ γέωργος. In codice Florentino scriptum invenis *καὶ φαίνῃ ὁ γέωργος &c.* quam scripturam magis probe. Ceterum de causis odii Alexandrinorum adversus Georgium, consulendus est Ammianus Marcellinus in libro 22. Et Epiphanius in hæresi 76. quæ est Anomæorum. *εἶτα τῆς ὁμοῖας ἀνασείλας.* In optimis codicibus Florentino & Sfortiano scriptum est *ἀνασείλας*. Quare non dubito, quin totus hic locus ita restituendus sit: *εἶτα τῆς ὁμοῖας ἀνασείλας, τοῖς παρονομασθεῖσιν βιβλίω μὲν καλῶς, ὑστερον ἐπιγράψατε πῶς παρονομασθῆσαν.* Id est: Deinde *represso impetu, cui, quæ subito à vobis videte consulta erant, iniquum postea facinus subiecistis*, quam lectionem confirmat Nicephorus.

ὁ βασιλεὺς τῆς αἰγύπτου. Artemium Ducem Ægypti intelligit, ut jam pridem notavi ad librum 22. Ammiani Marcellini. Conjecturam nostram confirmat codex Florentinus & Nicephorus, in quibus discrete scriptum legitur ὁ στρατηγὸς τῆς

A αἰγύπτου. Hujus martyrium exstat apud Simeonem Metaphrasten, in quo multa continentur, quæ Historiam illorum temporum valde illustrant.

οἱ ματεῖνότεροι. In editione operum Juliani **Pag. 172** & apud Nicephorum hic locus ita legitur ac distinguitur: *ἑαυτὸν παρφυλάτῃν οἱ ματεῖνότεροι ὑμῖν καὶ πολιτικότεροι, ἀλλὰ μὴ τυραννικότεροι εἶωθεν προσεφίετο.* Porro cum is Juliani locus à quatuor interpretibus in Latinum sermonem conversus sit, unius Langi versionem cæteris anteponendam censeo. Ea sic habet: *Quis melius sibi ipsis consilium dedit si moderate vobiscum & civiliter, nec tam tyrannice ab initio egisset.* Eundem fere sensum in interpretatione mea secutus sum. At in Christophorsoni versione primum illud reprehensionem meretur, quod vocem *ῥαῖδεις*, contra fidem omnium librorum. Deinde quod Artemium Ducem Ægypti exulat, perinde quasi ille civiliter ac moderate se gessisset in officio administrationis suæ. Quod quidem absurdissimum esset, si Julianus eum excusaret, quem quasi noxium occidi jusserat. Si quis igitur versionem nostram sequi maluerit, unica tantum particula supplenda est hoc modo: *ἵνα ὁ γέωργος μάλλον, & cætera ut supra.* Petavius vero in notis ad Epistolam illam Juliani, ex scriptis codicibus aliam profert emendationem hujusmodi *ὁ αὐτὸν παρφυλάτῃν &c.*

καὶ μὲν ἑαυτὸν ἐπίσειλα. Magis placet lectio, quam in codice Florentino & apud Nicephorum inveniri *καὶ μὲν ἑαυτὸν ἐπίσειλα.*

C καὶ φυλάτῃ. In epistolis Juliani Casaris legitur *καὶ φυλάτῃ.* Quam scripturam secutus est Langus interpres Nicephori, ita ut particula negativa subaudiatur *ὅπου κοινῶς.*

καὶ δὲ ὑμῶν ἐρεῖτε. Scribendum est *καὶ δὲ ὑμῶν ἐρεῖτε.*

ἡ δὲ ἀπάσιον ἢ ἐμὸν καὶ ἐμῶν ἡμεῶν. Rectius apud Nicephorum legitur *ἢ θεῶν ἢ ἐμῶν ἐμῶν ἡμεῶν.* Julianum enim intelligit ex Præfæcto Ægypti, de quo multa scribit Ammianus Marcellinus. In epistolis Juliani utraque lectio habetur hoc modo: *ἡ δὲ ἀπάσιον ἢ ἐμὸν ἢ θεῶν ἡμεῶν.* Verum hæc scriptura ferri non potest; cur enim hoc loco Julianus avum suum commemoraret? Certe Sozomenus scripturam Nicephori confirmat. Sic enim habet in cap. 7. lib. 5. *καὶ πῶς τῶν μωριαίων συνελθόντες, ἀπὸ δὲ Φησὶ τῆς ἀπὸς ἡμεῶν ἀπὸν πολίτην, καὶ ἀπὸν ἀνδρῶν τὸν δίκασαν, καὶ ἑλλαντῶν τὸν αὐτὸν θεῶν, ὅς ἀπὸ τῶν αἰγύπτου ἐστὶν ἄλλοι ξανδρείας αὐτῆς ἤρξαν &c.*

D ἡμεῶν ἡμεῶν τέλημα. In optimis codicibus Florentino & Sfortiano & apud Nicephorum legitur *ἡμεῶν ἀπὸν τέλημα.* In vulgatis autem editionibus Juliani scriptum est *ἡμεῶν τέλημα.* Quare non dubito, quin scribendum sit hoc loco *ἡμεῶν ἀπὸν ἀπὸν ἀπὸν τέλημα.*

ὅτι τῆς ἐγγύειας δαίμων. Proculdubio scribendum est *καὶ τῶν ἐγγύειας δαίμων ὅτι &c.* Quod miror ab interpretibus animadvertit non fuisse. In editione operum Juliani legitur *ἐπεὶ τῆς ἐγγύειας ἐγγύειας* gravi errore. Paulo ante ubi litus fueram monere scribendum esse *ἐπεὶ τῆς ἐγγύειας* ut legitur apud Julianum & Nicephorum.

ἡμεῶν ἡμεῶν

ἄρα ἐλάττω τοῖς ἰουδαίοις. Scribendum omnino est ἄρα ἐλάττω, ut habet Nicephorus. Id est, *propromissum civibus iudeis Alexandrinis*. De hac clausula, quæ Imperatoris edictis apponi solebat; multa observavi in annotationibus Eusebianis, quæ hic repetere superfluum duxi.

In Caput V.

Συμβεβῶσι ἰουδαίοις. Non soli Eusebius ac Lucifer, de reparando Ecclesiarum statu, & de stabilienda fidei regula consilium iocierunt; sed alii præterea Episcopi, qui Juliani Imperatoris edicto tunc ab exilio revocati sunt: Hilarius scilicet, Asterius & reliqui, ut recte notat Theodoritus in libro 3. cap. 4. Qui zelo Catholicæ fidei succensî, hæreticos & schismaticos ad veritatis tramitem reducere, & ad pristinam concordiam revocare instituerunt. Quod ergo Baronius ait, Eusebium ac Luciferum legatos Apostolicæ sedis creatos esse à Liberio ad reparandum Ecclesiæ statum, id verum esse non potest. Idem enim dicendum esset de Hilario ac reliquis. Adde, quod Rufinus hoc diserte refellit. Scribit enim legationem hanc Eusebio & Asterio injunctam esse ab Alexandrina Synodò.

Λύσεις τῶν ἐν διακονῶν. Sumpsit hæc Socrates ex Rufino, qui in libro 10. Historiæ Ecclesiasticæ capite 27. ita scribit: *Lucifer autem cum exoraretur ab Eusebio, ut ad videndum Athanasium Alexandriam pergerent, communicque tractati cum his, qui supersuerant sacerdotibus, de statu Ecclesiæ decernerent, presentiam sui abnegantes. Legatum pro se Diaconum suum misit.* Ex epistola tamen synodica, quam Athanasius scripsit nomine Synodi Alexandrinæ ad Catholicos Episcopos, qui erant in urbe Antiochia, discimus Luciferum duos Diaconos suos, Herennium & Agapetum, misisse ad Synodum Alexandrinam, cum Paulinus jam ordinatus esset Episcopus Antiochiæ. Nam & Legati ipsius Paulini huic Synodò intertulerunt, & Synodicæ Athanasii epistolæ subscripserunt. Sic enim hæc gesta sunt. Statim post profectiorem Eusebii ad Synodum Alexandrinam, Lucifer unâ cum Episcopis Cymatio & Anatolio, quorum alter Palti, alter Berceæ erat Episcopus, Paulinum Antiochiæ creavit Episcopum. Qui mox ordinatus Legatos suos Maximum & Calemerum, ad Alexandrinam Synodum direxit. Apollinaris quoque Laodicenus Episcopus, qui sectam propriam & Episcopum factionis suæ habebat Antiochiæ, Legatos suos eodem misit. Episcopi igitur Egyptii, qui Alexandriæ congregati erant, cum Eusebio & Asterio & Legatos Luciferi, à Lucifero, Cymatio & Anatolio missos audiissent, Legatos item à Paulino & Apollinare missos suscepissent, singuli ad suas sedes recesserunt, mandaruntque Athanasio & aliquot aliis Episcopis, qui Alexandriæ remanserant, ut epistolam ad Episcopos Antiochiæ congregatos scriberent, de recipiendis in communionem hæ-

reticis ac schismaticis, qualiter in eo negotio se gerere deberent. Horum mandato obsecutus Athanasius, scripsit Epistolam ad Episcopos Antiochiæ collectos, Luciferum scilicet, Eusebium & Asterium; (hi enim jam ab Alexandrina Synodo redierant.) Cymatio & Anatolio. Exstat hæc Epistola inter opera Athanasii, quam Baronius quidem Synodicam esse Synodi Alexandrinæ existimavit. Apparet tamen ex electione ipsius Epistolæ, non ab ipsa Synodò, sed ab Athanasio eam scriptam esse, nec ad omnes Episcopos, sed ad Antiochenos peculiariter datam. Quod quidem colligere est, tum ex inscriptione ipsa, tum ex textu totius epistolæ. De solius enim Antiochenis Ecclesiæ rebus illic agitur, ut præter cætera docet hic locus: *πάντας τῶν μὲν τῆς βυλομένης ἐπιπέμωσιν ἡμῶν, μάλιστα τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ σωμαχομένην, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἀρεκαίνης προσκαλισθέντων παρ' ἑαυτοῖς.* Quem locum ita vertit interpretes: *Omnes igitur, qui vobiscum pacifice agere volunt, imprimis autem illos, qui ex veteris Ecclesiæ communionis fuerunt, deinde quæ ab Ariani redierunt, elicite ad vos &c.* Atquæ Athanasius non dicit, *τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ ἐκκλησίᾳ σωμαχοθέντων*; sed *ἐν τῇ παλαιᾷ σωμαχομένην*. Quare ita vertendus erat hic locus. *Omnes igitur, qui pacem nobiscum servare volunt, imprimis autem eos, qui in veteri urbe collectas agunt, & eos, qui ab Ariani veniunt, ad vos elicite.* Intelligit Athanasius eos, qui Meletio Antiocheni Episcopo adhærebant. Hi enim ab Eustathianis segregati, in Palæa, id est in veteri urbe, collectas agebant, ut testatur Theodoritus in libro 2. capite 31; & in libro 3. capite 4. De iisdem loquitur Athanasius in dicta epistola: *ἰπεὶ δὲ διὰ σωμαχομένην τοῖς βυλομένοις σωμαχομένην, πᾶσι τῶν ἱερατικῶν ἢ τοῖς ἐν τῇ παλαιᾷ σωμαχομένοις.* &c. paulo post: *καὶ μηδὲν ἄλλον ἔτι, καθὰ προσέπομεν, μήτε τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ σωμαχομένην ἀπατεῖσθαι παρ' ἡμῶν; μήτε τῶν σὺν πικρῶν &c.* Ubi vides eos, qui in Palæa collectas agebant, distingui ab absecis Paulini, id est ab Eustathianis. Ex horum enim numero erat Paulinus. Illi ergo, qui in Palæa conventus agebant, alii esse non possunt, quàm fautores Meletii, quos præcipue commendat Athanasius.

In Caput VII.

ἃς ἐμολογῶμεν αὐτοῖς. Ultima vox delenda esse mihi videtur, utpote ex superiore linea ab oscitante librario repetita. Nicephorus tamen in libro decimo cap. 14. hunc Socratis locum describens, pro ἐμολογῶμεν posuit ἐμῶσιν, seu quod in exemplari suo ita legerat, seu quod vocem ἐμολογῶμεν ita interpretandam censebat.

ἢ δὲ κρείττον φιλὰς φιλίας. Cyrillum quoque vocat Nicephorus in loco superius indicato. Verum nos ex optimis codicibus Florentino & Sfortiano βήρυλλον restituvimus. Emendationem nostram confirmat Epiphanius Scho-

lacticus, qui hunc locum ita vertit: *Nec non per Beryllum Philadelphiæ Episcopum in Arabia constituta, facta Synodus scribens ad eundem Beryllum hac ipsa contradicit.* Beryllus non Philadelphiæ, ut ait Socrates, sed Bostrotum in Arabia fuit Episcopus, qui Christum ante incarnationem Deum fuisse negabat, ut docet Eusebius in libro sexto Historiæ Ecclesiasticæ cap. 31. Adhujus errorem refellendum Synodus in Arabia congregata est, ad quam evocatus Origenes, Berylli hæresin confutavit, ut ibidem testatur Eusebius. De hac heresi Berylli intelligendus est Origenis locus, in Commentariis Epistolæ ad Titum, qui sic habet: *Sed & eos, qui hominem dicunt Dominum Jesum præcognitum & prædestinatum, qui ante adventum carnalem substantialiter & proprie non existerit, sed quod homo natus Patris solum in se habuerit Deitatem, ne ipsos quidem sine periculo Ecclesiæ sociari.* Habetur hic locus in Apologetico Pamphili pro Origene. Meminit etiam Gennadius in libro de Dogmatibus Ecclesiasticis cap. 4. *Neque sic est natus ex Virgine, ut & Divinitatis initium homo nascendo acceperit, quasi antequam nasceretur ex Virgine. Deus non fuerit, sicut Artemon & Beryllus & Marcellus docuerunt.*

ἡ αἰεὶ τὸν τῶν ζήτησιν. Transposita hic sunt vocabula, quæ sic relittue: *τὸν αἰεὶ τῶν ζήτησιν ἢ λέγει ἡ ζήτησις.*

ὡς ἐν θεῷ δεῖν ἵσθαι. A & Synodi Alexandrinæ hodie quidem non exstant, verum ex Epistola synodica, quam nomine ejus Concilii scripsit Athanasius, & ex eo ipso, quod magnus Athanasius huic Synodo interfuit, satis apparet falsum esse, quod hic ait Socrates. Quod enim ad synodicam attinet Epistolam, nusquam in ea legitur, nomina illa substantiæ & hypostasis usurpanda non esse, quoties de Deo loquimur. Nec Athanasius in sua Synodo id decerni unquam passus esset, quod fidei Nicænæ manifeste refragatur. Quippe vox substantiæ in symbolo fidei Nicænæ posita cernitur. Imposuisse videntur Socrati hæc verba, quæ leguntur in Epistola synodica: *πάντες τε τῆς Θεοῦ χάριτι, καὶ τῆς τοιαύτης ἱμελιώσεως ἐμοῦ συντίθει τῆς τοιαύτης λέξεως, βελτίονα καὶ ἀκελεῖς ἔραν ἢ τὴν ἐν νικαίᾳ ᾧ πατέρων ὁμολογηθεῖσαν πίστιν, καὶ τῆς λοιποῦ τοῦ ταύτης ἀρκείου μαθόν καὶ χριστιανισμοῦ.* Omnes denique post istarum vocum interpretationem, Dei gratiâ, communi consensu approbavunt, meliorem & exactiorem esse eam fidem, quæ Nicæa à Patribus exposita esset, & in posterum sufficere debere, ut ejus fidei vocabula potius usurpentur. Quibus verbis non damnantur voces illæ *οὐσία* & *ὑπόστασις*: sed id tantum asseritur, tutius esse uti vocabulis Synodi Nicænæ, quàm illis trium hypostaseon & unius hypostasis. De his enim duntaxat vocibus tunc agebatur, cum alii quidem tres hypostases dicerent in Trinitate, sectatores scilicet Meletii: alii vero, qui cum Paulino erant, unam hypostasin profiterentur. De substantia vero nulla tunc erat quæstio. Ultra-

A que enim pars unam esse substantiam in Trinitate asseverabat. Quomodo igitur stare potest, quod ait Socrates, decretum esse in Alexandrina Synodo, voces illas substantiæ & hypostasis in Deo usurpari non oportere. Fortasse etiam Sabinus, cujus collectionem diligenter legerat Socrates, eum in errorem induxit.

ἀλλ' ἕκαστον τῶν ὀνομάτων. In codice Florentino legitur *τῶν ὀνομαζομένων.* Vulgatam tamen scripturam tuctur Nicephorus. Sic enim hunc Socratis locum posuit: *ἀλλ' ἕκαστον τῶν ἐν τῇ τριάδι ἀπολαλακασαυμένων ὀνομάτων ἐν ἰδίᾳ ὑπὲρ ἀπὸ βιολογοῦ το τελεῖν διαμρῶδρον.* Quæ doctus interpretes ita vertit: *Sed tribus usurpatis nominibus, res quæque in Trinitate tripliciter distincta peculiariter subsistentiâ sua intelligatur.* Verum hanc interpretationem probare non possum, quippe quæ à verbis auctoris nimium recedit. Turbavit scilicet Langum vox illa *τῶν ὀνομάτων*, nec immerito. Neque enim nomen ipsum Patris, aut Filii, aut Spiritus sancti *θεολογῶν*. Id est, Deus esse creditur ac prædicatur, sed res, quæ nominibus illis significantur. Quare præferenda est, meo quidem judicio, lectio codicis Florentini.

οἱ πλὴν Ἰωνικῶν καὶ Ἰλλυρῶν Ἰβρίων. Alterutrum hic supervacuum est. Et Nicephorus quidem cum hunc locum exscriberet, omisit *τὸν Ἰλλυρικῶν.* Epiphanius autem Scholasticus eam solum retinuit, rejeçtis duabus aliis, quæ sequuntur.

εἰρηναῖος ὁ ἐν χερματικῶν. Irenæus Grammaticus fuit Alexandrinus, Heliodori metrici discipulus, qui Latino vocabulo Minucius Patricus dicebatur. Hic multos libros de Atticæ linguæ proprietate conscripserat. Nam *ἐπιπέων ὀνομάτων* tres scripsit libros, & totidem alios de Atticæ consuetudine in dictione & in proloquio, qui per ordinem litterarum erant cont. xi: de Atticismo item librum unum, ut refert Suidas in Lexico.

ὡς ἐν τῷ λόγῳ. Hunc locum aliter legit Nicephorus. Pro his enim, quæ citavimus, sic habet: *καὶ ἀλλ' οὐ πλὴν ἐν πιδῶν τεύχεσι φησιν.* Epiphanius autem Scholasticus hunc locum ita vertit: *Apud Menandrum vero veluti fæces, quæ ex vino colliguntur in dolio, ὑπέσασιν, id est substantiam designare dicit. Ego vero alium esse sensum existimo horum verborum, ut scilicet Menander condimentum vocavit *ὑπέσασιν*, eo, quod subfidat in fundo patinæ: periude ac fax in dolio.*

ὡς ἐν δὲ ἐπὶ τῆς ἀγίας τριάδος. Nicephorus hunc Evagrii locum citans, vocem addidit hoc modo: *οἱ ἐν δὲ ἐπὶ &c.* Ita ut post vocem *ἀγία* ponatur finalis distinctio. Certe in editione Roberti Stephani, post vocem *λαβῶν* subdistinctio duntaxat apposita est. Epiphanius tamen Scholasticus vulgatam lectionem tuctur, & post vocem *λαβῶν* finalem apponit distinctiōnem, quæ nos hic secuti sumus.

In Caput VIII.

Pag. 177. καὶ ἡμῶν ἰτυράνισσα. Sic etiam legitur in editionibus Athanasii pag. 705. Malim tamen scribere ἰτυρίσαν, quemadmodum legit Nicephorus. Nec aliter legit Epiphanius Scholasticus, ut ex versione ejus apparet. Sic enim vertit: Nec erubescentes, in quibus primum contra nos mala sunt machinati.

Pag. 178 ἀποσελιαντιαὺν ἀναρθεῖναι. Emendavi ἀποσελιαντα, ut legitur apud Nicephorum. In Athanasio tamen legitur: ὅτι ἀπίσταται αὐτὸν ἀναρθεῖναι, καὶ κερύπλοισιν μὲν ἑαυτὸν ἐν τῷ κοίτην ἀλλοιοῦναι, &c. Sed vulgatam lectionem tucur Epiphanius, nisi quod ἐν τῷ οἰκίαν videtur legisse.

Pag. 179 μάλλον ἢ καταρῶντες. In editione Athanasii legitur, μάλλον ἢ καὶ ἀκρόντες, ἐπεὶ μὴ βλεπῶσι, πῶς κατὰ τὴν ἰσχυραμίον ὀδὴν ἄλλοι σφίσι σφείκαυσι &c. Quam scripturam secutus est Epiphanius Scholasticus. Sic enim vertit: Putas haec videntes. magis autem audientes, cum non videant, quomodo secundum quod scriptum est, non debeant igne comburi, &c. At Marcus & Christophorionus haec verba κατὰ τὸ ἰσχυραμίον, jungunt cum βλεπῶσι, quasi Athanasius alludat ad illud Evangelii, ut videntes non videant. Quod non probro. Nam Ariani ista tunc videre non poterant, quae diu ante ipsorum aetatem fuerant gesta. Vocem quoque σφείκαυσι de igne aeterno malim intelligere cum Lango, vel certe de igne coelitus immisso. Denique verbum βλεπῶσι positum videtur pro μάλλον, vel pro σφείκαυσι.

ἀπὸ κατὰ τὴν βλασφημίαν μάλιστα αὐτῶν. Male hunc locum verterunt interpretes. Unum excipio Longum interpretem Nicephori, qui ita vertit: Qui semel blasphemare & maledictus eum incessere consuevit instituerunt. Arianos enim intelligit, qui Christum in circaturatum ordinae reponabant.

In Caput IX.

Pag. 180 Κατὰ τὴν μὲν καὶ ἑαυτῶν. Scribendum est καὶ ἑαυτῶν, ut habetur in codice Florentino.

Pag. 181. ἢ ἑαυτῶν ἀπολογία. Vox ἀπολογία nullo modo hic convenit. Itaque Nicephorus ejus loco substitui has voces. ἢ ἰδίας πράξεις, quemadmodum legit Epiphanius. Sic enim vertit: Erat enim confessionibus suis obstrictus. Rufinus autem in libro 1. pag. 30 id solum habet: Sed constringebatur Legati sui vinculo, qui in Concilio ipsius auctoritati subscripserat. Addit postea Rufinus de Lucifero: Si vero recepisset Alexandrini decreti Concilii, omne suum frustrandum videbat incipientem. Ego verò cur Lucifer Alexandrinæ Synodi decreta recusare debuerit, causam non video. Etenim Synodus Alexandrina ordinationem Paulini approbaverat, ut superius notavi ex epistola Synodica Athanasii. Cui epistolæ cum Eusebius quoque Vercellensis subscripserit, ipse etiam ordinationem Paulini à Lucifero factam comprobasse videri potest. Idem tamen post Alexandrinum Concilium, cum ve-

nisset Antiochiam, animadverso Catholicorum dissidio neutri parti communicavit, ut testatus Rufinus: id est à Paulini & Meletii communione pariter abstinuit.

In Caput X.

Ἰλαεὶς τι. Lego ἰλαεὶς & ἦ.

Ἰλαεὶς τι. Lego ἰλαεὶς & ἦ. Cuiusmodi σωστικῶς & διαφόροις ἐποικῶς τόποις. De his Macedonianorum Conciliabilis intelligendus est Basilii locus in epist. 72. ad Euzzenos: πῶς ἐπιπέσει ἡμῖν ἄλλο μὲν ἐν σελιανταῖς, ἄλλο δὲ ἐν κωνσταντινουπόλει, καὶ ἄλλο ἐν ἰλαεῖς, καὶ ἐν λαμψάκῳ ἄλλο, καὶ ἐν ἰσχυραμίον.

Pag. 182.

ἢ ἑαυτῶν ἀπολογία. Merito id objiciebatur Macedonianis, quod cum in formula fidei dissentirent ab Acacianis, & ab illis depositi essent in Synodo Seleuciensi & Constantinopolitana, nihilominus cum illis communicarent. Certe hoc nomine eos accusat Basilii in epistola 73. ad suos monachos. De his enim hæc intelligenda sunt illius verba: Qui enim erroris nos insimulant, conspiciunt deprehensi sunt hæreticorum favore parti. Qui nos propter aliena quadam scripta condemnant, si propriis confessionibus, quas scriptas nobis commendaverunt, contrarii inveniuntur. Observare consuetudinem eorum, qui talia audent. Solent perpetuo ad prævalentem desistere partem, & imbecillibus amicis proculcatis colere potentes. Qui enim divulgatas illas epistolas contra Eudoxium istamque ipsius factionem scripserunt, & ad omnes fratrum conventus miserunt: consensitque sunt, ut communionem illorum, tanquam animarum pestem fugerent: & ob hanc causam prolatis de sua ipsorum depositione sententia non receperunt, eo, quod ab hæreticis lata essent, sicut nobis tum persuadebant; iidem nunc omnium oblitii, cum hæreticis illis conjuncti sunt, nec ullo pacto id negare possunt. Suum enim propositum aperte declaraverunt, dum Ancyra communionem eorum in adibus privatis amplexi sunt. Si quidem hoc pacto in commune ab illis suscepti sunt. Hæc Basilii verba de Eustathio & Macedonianis intelligenda sunt, qui Basilium insimulabant, quod olim cum Eudoxio communicasset, ut patet ex epistola 79. ad Eustathium.

ἢ ἑαυτῶν ἀπολογία. Hæc Socratis verba aliter cepit Nicephorus, hoc modo: τὴν δὲ πῶς τῶν ἀκρίτων διαφόροις, ἐμμέτρον καὶ τὸ πῶς τῶν κοινῶν καὶ διεσπῶν. Id est, Cur nunc dissentitis ab Acacianis, quibuscum antea confestim & communicastis. Nicephorus igitur verba illa ἀχρὶ τῶν cepisse videtur pro ἀχρὶ τότε. Ego tamen hæc expositionem non probro, & ἐπινοεῖται positum puto à Socrate pro κοινῶν. Quod mirifice confirmat Basilii in epistola supra citata, & Epiphanius in hæresi Semiarianorum, ubi Semiarianos licet in plures factiones divisi essent, verbis tantum dissensisse dicit, re autem ipsa in unam sententiam conspirasse: adeo ut difficile esset assignare, in quo inter se dissiderent. Sed nunc re attentius examinata, sensum Nicephori veriorum puto. Ait enim Socrates Eleusium & Eustathium & reliquos

F ij

Macedonios hoc primum tempore, id est Principatu Juliani, propria secula corpus conflasse, & collectis Synodis fidem Antiochenae Synodi comprobasse, & Acacium cum locis anathemate damnasse. Interrogatos autem à nonnullis, cur tamdiu post Seleuciensem Synodum cum Acacianis communicassent, quorum fidem repudiabant, ita respondisse per Sophronium; Occidentales quidem errabant, qui homouision asserbant: Orientales vero opinionem Aëtii sectantes, dissimilem confitebantur. Nos mediam viam insistentes, similem secundum hypostasin dicimus. Hæc est responsio Sophronii. Quæ ut satisfaciat interrogationi, id necessario subaudiendum est. Idem ergo, cum senserint Acaciani, nihil mirum, si cum illis hæcenus communicavimus. Certe Acacius similem Patri Filium profitebatur, perinde ac Macedoniani. Vid. Sozomenum in lib. 5. cap. 14.

Ἡ δὲ ἰσχυρὴ μὲν ἀποδοξία. Hic locus non modicam habet difficultatem, ac responsum quidem illud Macedoniorum, quod supra ex Sabino retulit Socrates, satis obscurum est. Censura vero ac reprehensio ejusdem responsi, quam nunc Socrates subjungit, adhuc videtur obscurior. Nec quidquam nos adjuvat Nicephorus, qui hunc Socratis locum penè ad verbum descripsit. Conabimur tamen aliquid proferre ad illustrationem hujus loci. Hæc igitur est nostra sententia. Interrogati erant Macedoniani quamobrem dissentirent ab Acacio, quocum antea communicaverant. Respondentes illi, homouisionos cavabantur & Aëtium. Nihil hoc ad rem, dicit Socrates. Non enim de Aëtio interrogati estis, sed de Acacio; faciem omnino facitis veritati; nam & Acacius perinde ac vos damnat Aëtii dogma. Quod si Aëtii dogma damnatis, non ideo minus estis hæretici. Vestris siquidem verbis novitatis seu hæreseos convincimini, dum Filium dicitis ὁμοιον καὶ ὑπόστατον. In quo & à Catholicis Nicænz fidei sectatoribus dissentitis, qui consubstantialem profitentur; & ab Arianis, qui creaturam, aut dissimilem secundum substantiam asserbant. Certe Theodorus in libro 4. hæreticarum fabularum, ait Macedonium asseruisse Filium Dei ὁμοιον κατὰ οὐσίαν & ὁμοιοῦσιν primum excogitasse. Fuit ergo ex Semiarianis perinde atque Acacius.

In Caput XI.

Pag. 183. Ἐπὶ ἐκείνῳ. Scribendum est ἐπὶ ἐκείνῳ, ut ex sequentibus apparet. Atque ita legit Christophorus, ut ex interpretatione ejus colligitur. Vide Sozomenum.

ἐν τῇ βασιλικῇ. Intellego Basilicam, quæ erat in regione quarta urbis Constantinopolitanæ. Hæc enim simpliciter & absolute Basilica dicebatur. Altera vero cum adjunctione vocabatur Basilica Theodosiana, quæ erat in regione septima, ut docet vetus descriptio ejusdem urbis. In priorie igitur Basilica positum olim erat simulachrum Genii publici urbis Constantinopolitanæ. Sic enim vertenda sunt hæc Socratis ver-

ba, τῇ κωνσταντίνου πόλει δημοσία, non ut Christophorus veritè fortissime popularis. Græci enim τὴν λέγειν dicere solent, quem Latini Genium vocant; & τοῦτο templa Genii publici, ut notavi in commentariis, tum ad Ammianum Marcellinum, tum ad Eusebium. Quamquam δημοσία hoc loco non refertur ad vocem τὴν, sed potius adverbialiter fumendum est, & referendum ad verbum ἐπιτέλει.

In Caput XII.

Δεν εἶναι ἡ δὲ τὴν μετῆρχον. In optimis codicibus Florentino & Sfortiano scriptum inveni, καὶ τὴν μετῆρχον. Quod magis placet. Neque enim Julianus post hæc ulli in re ultus est Maximi ipsum; sed in commune omnes Christianos persecutus est, eo persecutionis genere quod refert Socrates. Atque ita in suo codice legerat Nicephorus. Sic enim hunc Socratis locum expressit: Δεν εἶναι ἡ δὲ τὴν μετῆρχον. Sensus ipse postulat, ut scribatur διαγινώσκῃ λέγειν, quomodo etiam legit Christophorus.

In Caput XIII.

Ὅσοι τὰ χημάτα. Scribendum puto, ὅσοι τὰ χημάτα ἐπὶ τῷ σταυρῷ τιμῶν, τῆς ἀληθείας ὑδαμνίας προσκείμενται. Quam emendationem confirmat Epiphanius Scholasticus. Sic enim vertit hunc locum: Quippe qui pecunias & honorem presentem felicitati vera fidei proponunt, &c. Nicephorus vero in lib. 10. cap. 23. hunc Socratis locum ita expressit: ὅσοι ἡμῶν ἐρῶν τὴν χημῶν ἐπιανῶν ἡσυχίας, ἢ τὸ ἀληθὲς ὑδαμνίας τῆς σταυρῶν τιμῆς καὶ τῶν χημάτων προσκείμενται, &c. Quod emendationem nostram non mediocriter confirmat.

καὶ ὁ ἀλεξανδρείας ἱεραρχῶν. Hic Praefectus Pag. 184. Aegypti vocabatur Hermogenes, ut docet Julianus in epistola 23.

In Caput XIV.

Ὅσον οἱ ζήτησις ἡρώτων ἡρώτων. Totum hunc Pag. 185. locum ita scribi mallet: οἱ ζήτησις ἡρώτων τῆς ἀθανάσιον, εἰποῦ ἀθανάσιον τῆς ἀθανάσιον; expunctâ voce ἡρώτων, quæ inepta est ac superflua. Emendationem nostram confirmat Nicephorus, apud quem hæc vox non legitur, sive quod ipse eam in suo codice non invenerat, sive quod eam locutionem non probabat. Porro hæc ipse narratio desumpta est ex Rufino.

In Caput XV.

Ἀρχὸν ἐπὶ ἀμόρῳ. Delendum est ἐπὶ: vel certe ejus loco scribendum est ἀν.

In Caput XVI.

Ἀπὸ τῶν πρῶτων γραμματικῶν. Melius scribetur Pag. 187. τῶν πρῶτων γραμματικῶν, vel certe mutanda est distinctio hæc modo: ὁ μὲν γὰρ ἰσχυρὸς γραμματικῶν ἀπὸ.

Pag. 189. ὅτι χριστός ἐστὶ τὸ πᾶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Quo in loco id præceptum Christi legitur, ut simus boni mimularis, inecertum est. Nam in Evangelis hoc præceptum non legitur. Sed cum Origenes & Hieronymus istud à Christo mandatum esse consentiant, & ab Apostolo postea inculcatum sit, assentior Jacobo Ulserio, qui dictum illud Christi, in Evangelio secundum Hebræos relatam fuisse existimat. Porro hujus dicti frequentis mentio est apud veteres. Meminit inter cæteros Palladius in vita Joannis Chrysostomi, ita loquens; ἡ ἐνὶ Θεοῦ φησὶν ἡ γραφὴ δούλοιο τραπέζης, τὸ κτελλοιο δὸν τὸ δούλοιο κτελλοντες. Vide quæ notavi ad librum 6. Eusebii cap. 7.

ἀναγινώσκοντες. Multa quidem prædicta sunt ab Epimenide, partim Atheniensibus, partim Lacedæmoniis, partim etiam Cretenisibus, ut videre est apud Diogenem Laërtium. Oracula tamen ab eo scripta esse, nusquam legi. Suidas ait eum scripsisse quædam quædam mystica & expiatoria, & alia quædam obsecra. ἕγραψε δὲ πολλά ἐπιπέως ἠυσθεῖα ἐκαθάρματα, ἢ ἀλλὰ ἀγνίζματα. Hæc igitur oracula dici possunt. Certe Epimenides vir fuit lustrationum & consecrationum peritissimus. Usus est autem in lustrationibus præcipue scilla. Quare & scilla quædam species ab ejus nomine ἐπιμηθίδειον dicta. Theophrastus in libro 7. capite 10. ἰσθμίδιοι γὰρ ἢ μόνον λέγουσι τὰ ὅμοια τῆς σίλλης, ἀλλὰ ἔτι τὸ ἀποδοῖλαι, καὶ τῆς σίλλης. ἄλλω δὲ φάσκει ἀλλὰ τῆς ἐπιμηθίδειου καλυμμένης, ἥτις δὸν τῆς γήθησις ἐχθρῶν ποροῦσθαι. Hinc apparet, quod Socrates Epimenidem vocari ἀσπρατίλινον. Id est consecratorem seu initiatorem, non ut Musculus vertit ἐπιματινῶν.

In Caput XVII.

Pag. 190. Διότι οἱ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ita Græci vocant viles ac minutos mercatores, eo quod merces exiguo pretio commutent. μετὰ τοῦ Θεοῦ enim est mercari, & μετὰ τοῦ Θεοῦ mercatura. ut docet Pollux in libro 3. cap. 25. Hinc παλιμβολοῦ olim dictus est, qui sæpe in auctione venditus fuerat: ἰσχυροῦς ἐπὶ ἐπιπέως μετὰ τοῦ Θεοῦ, ut ait Harpocratio. Eos Latini cociones dixerunt & arilatores ac dardanarios. Glossæ cocio μετὰ τοῦ Θεοῦ. Item aliæ glossæ μετὰ τοῦ Θεοῦ, μετὰ τοῦ Θεοῦ, dardanarius, cociator, arilator. Nicephorus vero παλιναπλήτες dixit, quos Socrates vocat μετὰ τοῦ Θεοῦ. Sunt autem παλιναπλήτες, quos Gallice rivenditores, & regrattarios vocamus, quales olim erant dardanarii. Glossæ veteres παλιναπλήτες, dardanarius.

ἔξω ποσείδης. Mallem scribere ἔξω ποσείδης, vel ἔξω ποσείδης. Minabatur enim Julianus se Tarsum Cilicix reverfurum, cum redisset ex Perside, nec amplius hiematurum Antiochiz. Vide Ammianum Marcellinum in libro 23. pag. 239. editionis nostræ. Vulgatam tamen scripturam secutus est Nicephorus.

καὶ τὸ φῶς ἀντιοχίως φησὶ τῆς βασιλείας ὄρνυς. Hæc Libanii oratio penes me extat, descripta ex duobus Codicibus, altero Joannis Altini, altero Eminentissimi Cardinalis Francisci Barberini.

A Eam nos unâ cum aliis viginti & amplius ejusdem Sophistæ orationibus in Latinum sermonem conversam, brevi, Deo dante, publicabimus.

In Caput XIX.

ἐπὶ φανερῶν καταθέσειν πόλεμον. Hunc lo. Pag. 192. cum non intellexerunt interpretes. Nam Musculus quidem ita vertit: Legati vero Persarum ad Julianum veniebant, petentes ut bellum hoc illustribus quibusdam discutendum daretur. Christophorus vero hoc modo: postulatam ut bellum palam indiceret. Quis non miretur, in tam plano loco adeo graviter labi potuisse viros doctos.

In Caput XX.

Πολλοὶ τὸ ἀποδοῖλαι. Ethic uterque interpretum lapsus est, qui verbum ἀποδοῖλαι refertunt ad χριστός; cum tamen referti debeat ad ἀποδοῖλαι, ut in versione nostra videre est. Quod quidem monere voluimus, non ut errores doctorum hominum traducamus, sed ut ostendamus studiosis lectoribus, quàm proclive sit labi in interpretatione veterum Scriptorum. Nostram porro interpretationem plane confirmat Nicephorus in libro 19. cap. 33.

In Caput XXI.

Καλλιστὸς δὲ ἐν τοῖς οἰκείοις βασιλέως ἐπατιούμην. Male Epiphanius Scholasticus hunc locum ita vertit: Callistus autem, qui tunc inter familiares Imperatoris militabat: oikείοι hoc loco sunt protectores domestici, de quibus multa observavi in annotationibus ad librum 14. Ammiani Marcellini. Sic Socrates hanc vocem usurpat in lib. 4. capite 1. Hic est autem Callistus, ni fallor, quem Libanius in epistola 120. libri 4. Callistionem appellat, amicum Sallustii Prætorio. Nam & postquam eum fuisse Libanius illic testatur, perinde ac Socrates hoc loco. δὸν καὶ τῶν ἀντιοχίως ἀποδοῖλαι. Scribendum est ἐπὶ, reclamantibus licet libris.

In Caput XXII.

Ζημιώδεις γὰρ τὰς πόλεις τῆς ἀρχῆς. Ita quidem Pag. 196 legitur in omnibus libris. Neque aliter legerunt Epiphanius Scholasticus & Nicephorus. Epiphanius enim ita vertit: Amissa namque Syria, & tradita Persis Nisibi, &c. Nicephorus vero sic habet: καὶ ἔτι τινὰ τὸ ἀποδοῖλαι βασιλείας ἀποδοῖλαι, τὸ δὲ σὺν ἀρχῆς φησὶ ἐπὶ τὸ ἐκ μεσοποταμίας νισίβιν &c. Atqui falsum est, Jovianum Syriam tradidisse Persis. Nisibim enim duntaxat & regiones Transfigriganas Persis tradidit. Quare non dubito, quin hoc loco pro τὰς πόλεις scribendum sit τὰς πόλεις. Qua emendatione certius nihil. Confirmat hanc emendationem ipsemet Socrates, qui paulo infra de hac re loquens ζημίαν τὸ ὄρνυς dicit.

ἀπὸ τῶν ἀντιοχίως ἀποδοῖλαι. Inter hæc duo verba de erat integra linea in excusis codicibus, quam nos ex optimis exemplaribus Florentino ac Sfortiano

Supplevimus. Porro Christophorsonum in translatione Socratis nullis Manuscriptis codicibus usum esse, vel unus hic locus perspicue demonstrat.

In Caput XXXII.

AN ἢ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν. In optimis codicibus Florentino & Sfortiano legitur ὡς ἀν ἢ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν. Verum in ipsa oratione Libanii, quam Manuscriptam legimus, scriptum est ὡς ἀν ἢ ἰσχυρῶν, quod magis placet. Porro hæc Libanii oratio funebris de laudibus Imperatoris Juliani edita quidem est à Morello in secundo tomo operum ejusdem Libanii, sed corruptissima. Nam & transpositione duorum quaternionum insigniter fœdata est: & præterea aliquot paginarum lacunâ laborat. Sed nos ipsam quidem transpositionem jam pridem deprehendimus. Lacunam vero ex Manuscripto codice Joannis Altini supplevimus, in qua locus ille exstat, qui nunc à Socrate laudatur.

ἰσχυρῶν τὴν. Scribendum puto ἰσχυρῶν ἢ &c. ut respondeat πρὸς τὴν, quod præcessit.

Pag. 197 τὰ καλῶς ἑαυτοῖς ἠσφαλισμένα. Epiphanius Scholasticus pro ἑαυτοῖς legisse videtur ἐν αὐτοῖς, supple βίβλους. Sic enim vertit hunc locum: Et qua bene illic cantæque sunt posita, tanquam detractor lacerare laborabat.

Pag. 198 εἰς παράστασιν τῆς ἡθικῆς αὐτῶν. Post hæc verba in excusis codicibus deerat linea, quam supplevi ex codice Sfortiano.

καὶ ἀνακοπιόμενοι. Apud Gregorium Nazianzenum in posteriore invectiva in Julianum, ex qua descriptus est hic locus, legitur καὶ ἀνασκοπιόμενοι. Quod verbum Billius interpretatur, atollebat. Ego vero, libratos, malim vertere. Nicephorus vulgatam lectionem tuetur: ejus interpres ita vertit hæc verba: *Humeri quos subinde saltatas ac reduceres mobiles*. Epiphanius vero posterioris verbi expositionem omisit. Hoc enim solum habet: *Hammeri saltabiles*.

Pag. 199 ἔτι ἢ καὶ ἀνδρῶν ἀπὸ πάνθ' ὄντων. Hic locus ex Gregorio Nazianzeno restituendus est in hunc modum: ἔτι ἢ καὶ ἀνδρῶν ἀπὸ πάνθ' ὄντων, καὶ θεῶν ἀμακρότων τῶν καὶ σωθῆσαν, ὧν ἡ φύσις ἐκαστοῦ μιν, πολλοὶ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀκατάστασις. Porphyrii & Juliani libros κατὰ ῥησιν αὐτῶν, multi veterum refellere aggressi sunt. Adversus Porphyrium quidem Methodius, Eusebius & Apollinaris libros scripserunt. Contra Julianum vero Cyrillus libros composuit, qui hodie exstant, non admodum elegantes.

ἀπὸ πάντων ὡς ἐγένετο. Quibus in libris Origenes ea, quæ in S. Literis lectotes turbare poterant exposuerit, & sophistias adversus Christianam religionem argumentationes represserit, difficile est asserere. Nam in libris contra Celsum nequaquam id præstitit. Neque enim id ejus consilium fuit in iis voluminibus, ut loca sacra Scripturæ, quæ difficultatem aliquam habebant, explanaret, sed tantum ut objectionibus Celsi responderet. An igitur γραμματέας Origenes intelligit Socrates. In his enim libris Origenes religionis nostræ dogmata cum sententiis philosophorum consentire ostendebat.

ut docet Hieronymus in epistola ad Magnium Oratorem. Quod quidem ut faceret, exponenda erant loca sacra Scripturæ, quæ philosophorum decretis contraria videbantur.

ὡς ἀν εἰς τὰ σοφίσματα. Scribendum est εἰς τὰ, quemadmodum etiam Savilius ad oram sui codicis annotavit.

ἐν τῷ λόγῳ ἢ ἀπὸ ὅτι περὶ κυνισμῶ. Intelligit librum adversus Heraclium Cynicum, qui in libro bitur. πρὸς κυνιστῶν. In eo enim libro legitur hic locus pag. 403.

ἀπλῶς ἔρον δὲ χρομίων τὰ λόγια. Scribendum est, ἀπλῶς ἔρον adverbialiter, ut legerunt interpretes.

τὰ καλῶς αὐτὰ νούμενα. In codice Sfortiano legitur τὰ καλῶς ἀπὸ τῶν νούμενα, non male. Magis tamen placet id quod olim conjiciebam. Scribendum esse τὰ καλῶς ἀλλοις νούμενα. Posset etiam simpliciter legi τὰ καλῶς νούμενα. Vox enim κατὰ ex sequenti linea perperam huc irrepit.

τὸν μὲν ῥησιν αὐτῶν ἀπέλειπε. In Florentino codice scriptum est κατέλειπε. Nicephorus vero in capite 36. libri decimi pro hoc verbo posuit ἐξέλειπε, & pro μὲν ἐνέγκων πρὸς ἄλλω maluit dicere πρὸς ἄλλω.

ὁ ἀριστοτέλης περὶ πλά. De Aristotelis Papiro vide, quæ annotavit olim vir doctissimus Guillelmus Canterus.

Διονύσιου Σίφρα. Malim scribere Διονύσιου. Quis sit autem hic Dionysius, qui librum hoc titulo composuit, difficile est dicere. Existimo tamen hunc esse Dionysium Milesum, qui κύβητον ἐξέσχεκον conscripsit, teste Suida. Idem enim est κύβητος & Σίφρα.

ῥησιν ἢ πολυμήμων. Reginus Grammaticus librum scripserat, cui titulus erat πολυμήμων, ut refert Suidas.

ἀττιν ἢ ἀσκησθη. Attin eundem esse ac Bacchum docet etiam Clemens Alexandrinus in Protreptico his verbis: *ὁ δὲ ἄττιν ἢ ἀσκησθη τῶν δῖων ἢ τῶν ἀττιν προσκαρπομένην βίβλους ἀσθησίων ἐστρημμένοι*. Demosthenes in oratione pro corona: *καὶ βουαν ἑσθῆτος, καὶ ἰσορρομίας ἢ ἑσθῆτος*. Quæ Demosthenis verba Harpocration de Atti Phryge intellexit. Quidam tamen veterum in illo Demosthenis loco, non ἀττιν legerunt, sed ἄττιν quod est epithetum Bacchi, sicut & ὄπις. Auctor etymologici: *ἄττιν*, inquit, ἢ δῖον ἢ ἐπὶ δειτικῶς, ἀπὸ τῆς ἡρωϊκῆς ἐκ τῆς ἰσθμῆτος εἰς αὐτὸν ἄττιν καὶ φθορῆς. De altero autem Bacchi epitheto, quod est ὄπις, vide eundem etymologum & Suidam in voce ὄπις.

ὅτι ζῆς ἀείσασε γοῶν &c. Scribendum omnino est ἀρρήτοισι γοῶν, ut lex carminis postulat. Epiphanius autem Scholasticus nescio quam lectionem s. cotus ita vertit: *Quem Jupiter Heroum seminauit generibus adiuvorem*.

ἐν θυσιῶν τιμῇ. Scribendum est, ἐν θυσιῶν τιμῇ, ut legit Epiphanius Scholasticus.

ὀνομασθῆναι Φιλόσοφον. Ocnomachus Cynicus scilicet Philosophus, cum Apollinis oraculo delusus fuisset, ulcisci se volens, librum scripsit de oraculorum falsitate, cui titulus erat φαρμακὸν ὄντων: id est detectio præstigiatorum, ut ex Porphyrio tradit Eusebius in libro 5. de preparatione.

Pag. 200

Pag. 201

Pag. 202

τὸ μονόβλον ἀδελίας εἰς τὸ ἀλεξανδρῶν βίον. Mufculus quidem & Christophorus ἀδελίας nomen proprium esse existarunt. Langus vero in annotationibus ad librum 10. Nicephori Callisti cap. 36. pro ἀδελίας scribendum censet ἀδελίας. Certe vox ἀδελίας tolerari non potest. Neque enim ullus unquam eo nomine est appellatus. Itaque Nicephorus pro ea voce substituit ἀλεξανδρῶν pessime. Intelligit porro Socrates hoc loco librum Luciani, qui vulgo ἀλεξανδρῶν ἢ ψευδομαντικῆς inscribitur. Quo in libro Lucianus fraudem & præstigiâs Alexandri cujusdam Paphlagonis, qui oraculum callide machinatus fuerat, describit. Quare pro ἀδελίας vel ἀδελίας, ut in Florentino codice legitur, scribendum est λυκαρίας. Nisi dicamus Socratem memoriâ lapsum, librum hunc Adriano vel Arriano cuidam adscripsisse.

ὡς ἰγκαλύψθη. Ante hæc verba distinctionem finalem apposui, secutus auctoritatem Nicephoti. Sed præterea scribendum est ὡς ἰγκαλύψθη &c. Sic enim malo, quàm ut Nicephorus habet ὡς ἰγκαλύψθη.

In Capite XXIV.

Pag. 203 Ὁ δὲ αἶματ' ὁ θυμοῦν γινώσκω. μολυσμοῖ. Taurobolia & Criobolia intelligere videtur, quibus sulcepis Gentiles se in æternum renasci credebant, ut docent antiquæ inscriptiones. Ritum omnem luculenter describit Prudentius in passione Romani martyris.

In Capite XXV.

Προβλυσθε ἐποῖον τῆ βλαστῆ. Scribendum est προεβλυσθε, quod idem valet ac προσέδωκε. προεβλυσθε vero aliud significant, processum videlicet, seu προσδοκῶ.

ἑσπινικὸν ζῆλον. Legendum puto ζῆλον, quemadmodum legit Epiphanius Scholasticus, Zela seu Zela oppidum est Cappadociæ, teste Plinio & aliis. Ejus meminit Basilus in epistola 72. ad Evastenos, καὶ ἄλλοι μὲν ἐν ζήλῳ, ἄλλοι ἔν τῳ λαμψάκῳ. Idem in epistola 73. ad monachos suos: διὰ τὴν μέγαν ἐν τῳ ἐπίρρογῳ ἢ ἐκκλησίῳι τῶ ἀμασσίῳι & ζῆλον.

ἔξ τῶν τριῶν καὶ τῶν. Tres priores voces superflua sunt, & deleri possunt absque ullo sensus incommodo.

Pag. 204 τὸ δὲ οὐκ ἐν τῷ ἔξινον τισὶν ὄνομα. Vocem ἔξινον ex Nicephoro Callisto addidit Christophorus. Nam in codice Regio, quo usus est Robertus Stephanus, & in Florentino ac Sfortiano hæc vox deerat. Sed neque Epiphanius Scholasticus in suo codice eam vocem legerat, ut ex interpretatione ejus apparet. Sic enim vertit: Quando etiam consubstantialitatis nomen, quod aliter se quibusdam habere videtur, dicitur causam interpretationem à Patribus excepisse. Videtur etiam Epiphanius sequentis aliter legisse ac distinxisse, hoc modo: φασὶν ἀσφαλῶς τετυχημένας εἶναι τοῖς πατράσι ἰρμυλίῳι.

καὶ τὰ λοιπὰ ἢ μαθήματα. Jam supra in annotationibus ad librum primum obser-

navi, vocem μαθήματα à Græcis usurpari pro Symbolo fidei, quod memoriter addisci solet. Vox autem ἁλήρη nullum hic locum habet. Melius meo quidem judicio poneretur post verba, quæ paulo supra leguntur, ἢ τις ἔστιν. Nicephorus vero pro hac voce ista substituit: καὶ τὰ λοιπὰ ἢ μαθήματα ἀπαλλάκτου ὡς ἔστιν εἰρημίνα. Ex quibus apparet Nicephorum legisse ἁλήρη. Id est, plene usque ad finem, nullo verbo dempto ante impositivo.

ὡς εἰς σκυλῶν. In codice Sfortiano legitur σκυλῶν, quod magis placet. Est id nomen urbis cujusdam in Oriente positæ, de qua nihil adhuc comperi. Inter Episcopos partis Acacii, qui Seleuciensi Synodo subscripserunt, refertur Evangelius Mytilenes Provinciae insularum.

βερλαμῖν ἢ σιργάμου. Nomen hoc nec Græcum est, nec Latium. In Historia Tripartita scribitur Barbabentus.

πίστ' ὁπίστων. Scribe meo periculo πίστ' ὁπίστων. Fuit hic Petrus Episcopus Hippici Provinciae Palæstinæ. Subscripserat Concilio Seleuciensi unâ cum aliis partis Acacii, qui hic recensentur, verbi gratiâ, Zoilo Larissæ, Eutythiano E-leutheropoleos Episcopo, sicut legere est apud Epiphanium in hæresi Semiarianorum, ubi hæc leguntur: πίστ' ὁπίστων Ἰππικῶν παλαιστίνης. Hippos oppidum Palæstinæ, triginta stadiis distans à Tiberiade, memorat Josephus in vita sua.

ἰσακίους. Epiphanius Scholasticus Isacium vertit. Idem videtur esse, qui ἰωσακίος dicitur in epistola 69. Basilii, quæ est Synodica Concilii Antiocheni sub Meletio. Recensetur autem medius inter Cosroem & Narsem.

ἀραβιανὸς ἀντιόχου. Apud Epiphanium Scholasticum est Arabianus Adrensis, recte omnino. Hic enim est Arabianus seu Arabion Episcopus Adraorum, qui Seleuciensi Concilio subscripsit, inter Episcopos partis Acacianæ, ut refert Epiphanius in hæresi Semiarianorum, ubi post Euxeresium Gerasorum Episcopum, & proxime ante Charisium Azoti Episcopum collocatur. Adra seu Adraon urbs est Arabiæ sub Episcopatu Bostrensi ut docet Guillelmus Tyrius. Certe Uranius Adraensis Episcopus numeratur in Synodo prima Constantinopolitana inter Episcopos Provinciae Arabiæ. In Synodo autem quinta Constantinopolitana, Dorymenius quidam recensetur Episcopus Adraorum.

δὲ λαμυρίων. Malim scribere λαμυρίων ex Epiphanio Scholastico. Est enim nomen formatum ἀπὸ τῆ λαμυρίου. Mox pro ἀτιτίω, idem Epiphanius legit ἀτίω, quomodo in Florentino codice scriptum inveni.

εἰρηνίαν γαζικῆ. Hujus mentio fit à Marco diacono in vita Porphyrii Gazensis Episcopi, quàm habes apud Surium.

ὡς τὸ ἰρμυλί. Scribendum est ὡς τὸ ἰρμυλί Pag. 205 θρησκίω.

In Capite XXVI.

καὶ αὐδὶς ἐπὶ τῷ κωνσταντινέπολι. Scribendum videtur καὶ αὐθίκα vel ἐν εὐδὶς &c. Paulo post etiam malim scribere τὰ τὴν ἐπιπέδα καὶ τὰ τὴν ὀκλήσιον, sicut legit Epiphanius.